અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

શ્યામ સુંદર શર્મા

વિ.

પન્નાલાલ જયસ્વાલ અને અન્ય

૪ નવેમ્બર, ૨૦૦૪

[આર.સી. લાહોટી, સીજે., જી.પી. માથુર અને પી.કે. બાલાસુબ્રમણ્યન, ન્યાયમૂર્તિ]

દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮; ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ અને તે હેઠળનું સ્પષ્ટીકરણ/મર્યાદા અધિનિયમ; કલમ ૫:

ટાઇટલ સૂટ—ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા એકપક્ષીય રીતે હુકમનામું કરવામાં આવ્યું —અપીલ દાખલ કરવી તેમજ વિલંબ માફીની અરજીઓ સાથે એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટેની અરજી દાખલ કરવી—એપેલેટ કોર્ટે વિલંબ માફીની અરજી અને ગેરહાજરી (ડિફોલ્ટ) માટે અપીલ ફગાવી દીધી—અપીલ પાછી ખેંચવામાં આવી ન હોવાથી ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા અરજી ફગાવી દેવામાં આવી— હાઇકોર્ટ દ્વારા બહાલ રાખવામાં આવી—અપીલ પર, ઠરાવ્યું : વિલંબ માફીની અરજી ફગાવી દેવામાં અને પરિણામે ગેરહાજરી માટે અપીલ ફગાવી દેવામાં એપેલેટ કોર્ટનો નિર્ણય એ અપીલ પરના નિર્ણય સમાન છે—અપીલ ફગાવી દેવાને અપીલ પાછી ખેંચવાની સમકક્ષ ગણી શકાય નહીં—સીપીસીના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ સાથે જોડેલ સ્પષ્ટીકરણ આકર્ષાય છે—આથી, હાઇકોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું કે તે જ આદેશ સામે અપીલ દાખલ કરવાના કારણે સ્પષ્ટીકરણની શરતો અનુસાર એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટેની અરજી ટકી શકે નહીં.

પ્રતિવાદી નં. ૧ એ વિવાદિત મિલકતના સંબંધમાં ઠીકા ભાડુઆત તરીકે પોતાના ટાઇટલની જાહેરાત માટે અને અન્ય આનુષંગિક દાદ માટે ટાઇટલ સૂટ દાખલ કર્યો હતો. ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા આ દાવાનું એકપક્ષીય રીતે હુકમનામું કરવામાં આવ્યું હતું. વ્યથિત થઈને, અપીલકર્તાએ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ વિલંબ માફીની અરજી સાથે એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટે સીપીસીના

ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. પાછળથી, તેણે વિલંબ માફીની અરજી સાથે ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશ સામે અપીલ પણ દાખલ કરી હતી. એપેલેટ કોર્ટે અરજી તેમજ અપીલ બંને ગેરહાજરી માટે ફગાવી દીધી હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટે અરજી ફગાવી દીધી હતી કારણ કે ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશ સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પાછી ખેંચવામાં આવી ન હતી. ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયને પડકારતાં, અપીલકર્તાએ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી જે હાઇકોર્ટ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આથી પ્રસ્તુત અપીલ.

અપીલકર્તાએ એવી દલીલ કરી હતી કે ટ્રાયલના દિવસે, એકપક્ષીય આદેશ સામેની અપીલ અસ્તિત્વમાં ન હતી કારણ કે તે અગાઉ ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હતી; અને અપીલનું નોન–પ્રોસિક્યુશન માટે ફગાવી દેવું એ અપીલ પાછી ખેંચવા સમાન છે, આમ સીપીસીના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ આકર્ષાતો ન હતો.

અપીલ ફગાવતાં, કોર્ટે

ઠરાવ્યું : ૧.૧. તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ, જ્યારે વિલંબ માફ કરવાનો ઇનકાર કરવા પર ફગાવી દેવામાં આવે છે, ત્યારે પણ તે અપીલમાં થયેલો નિર્ણય છે. [૯૩૬–એફ]

નાગેન્દ્ર નાથ ડે વિ. *સુરેશ ચંદ્ર ડે,* (૫૯ ઇન્ડિયન અપીલ્સ ૨૮૩); *રાજા કુલકર્ણી અને અન્ય* વિ. *ધ સ્ટેટ ઓફ બોમ્બે,* [૧૯૫૪] એસ.સી.આર. ૩૮૪; *મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ* વિ. *ધ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, પંજાબ,* [૧૯૫૬] એસ.સી.આર. ૧૬૬; *શિવદાન સિંહ* વિ. *દર્યાવ કુંવર,* એઆઇઆર (૧૯૬૬) એસ.સી. ૧૩૩૨ અને *બોર્ડ ઓફ રેવેન્યુ* વિ. *મેસર્સ રાજ બ્રધર્સ એજન્સીઝ વગેરે,* [૧૯૭૩] ૩ એસ.સી.આર. ૪૯૨, નો આધાર રાખવામાં આવ્યો.

કે.કે. પોરબંદરવાલા વિ. *કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ,* (૧૯૫૨) ૨૧ આઇ.ટી.આર. ૬૩ અને *થંબી* વિ. *મેથ્યુ,* (૧૯૮૭) ૨ કે.એલ.ટી. ૮૪૮, નો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો.

૧.૨. જે દિવસે ટ્રાયલ કોર્ટને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી પર વિચારણા કરવા અને તેનો નિકાલ કરવા માટે બોલાવવામાં આવી હતી, તે દિવસે અપીલકર્તા દ્વારા હુકમનામા સામે વિલંબથી હોવા છતાં એક અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે મર્યાદાથી બાધિત હોવાના કારણે ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને પાછી ખેંચવામાં આવી ન હતી. એવી દલીલ સ્વીકારવી શક્ય નથી કે સ્પષ્ટીકરણનો અમલ માત્ર એવા કેસો પૂરતો મર્યાદિત હોવો જોઈએ જ્યાં એકપક્ષીય હુકમનામા સામે અગાઉથી અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હોય અને પાછળથી અપીલ દાખલ કરવામાં આવે તેવા કેસોમાં તે લાગુ પડતું નથી તેમ માનવું જોઈએ. આવી દલીલનો સ્વીકાર રાણી ચૌધરીના કેસમાં નોંધ્યા મુજબ કાયદાકીય યોજનાને નિષ્ફળ બનાવશે. સીપીસીના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ માં સ્પષ્ટીકરણ દાખલ કરીને જે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તેના સંદર્ભમાં, આવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં. [૯૪૧–સી–ઈ]

રાણી ચૌધરી વિ. *લેફ્ટનન્ટ કર્નલ સુરજ જીત ચૌધરી,* [૧૯૮૨] ૨ એસ.સી.સી. ૫૯૬ અને *પી. કિરણ કુમાર* વિ. *એ.એસ. ખાદર અને અન્ય,* [૨૦૦૨] ૫ એસ.સી.સી. ૧૬૧, નો આધાર રાખવામાં આવ્યો.

રતનસિંઘ વિ. *વિજયસિંઘ અને અન્ય*, [૨૦૦૧] ૧ એસ.સી.સી. ૪૬૯, અલગ પાડવામાં આવ્યો.

૨. ટ્રાયલ કોર્ટ, એપેલેટ કોર્ટ અને હાઇકોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે અપીલકર્તા દ્વારા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવાના કારણે અને અપીલ ગેરહાજરી માટે હોવા છતાં ફગાવી દેવામાં આવી હોવાના કારણે સીપીસીના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ટકી શકે નહીં, કારણ કે ગેરહાજરી માટે અથવા તે મર્યાદાથી બાધિત હોવાના આધારે ફગાવી દેવાને અપીલ પાછી ખેંચવાની સમકક્ષ ગણી શકાય નહીં. આથી, હાઇકોર્ટના નિર્ણયને બહાલ રાખવામાં આવે છે. [૯૪૨–એ–બી]

રાણી ચૌધરી વિ. *લેફ્ટનન્ટ કર્નલ સુરજ જીત ચૌધરી*, [૧૯૮૨] ૨ એસ.સી.સી. ૫૯૬, નો આધાર રાખવામાં આવ્યો.

દીવાની એપેલેટ હકુમત : સિવિલ અપીલ નં. ૫૫૫૦/૨૦૦૪.

સી.ઓ. નં. ૧૬૦૬/૨૦૦૩ માં કલકત્તા હાઇકોર્ટના તારીખ ૩૦.૧૦.૨૦૦૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા વતી રણજીત કુમાર, મનોજ કે. મિશ્રા, સંજય વિસેન, સુકાન્ત બેનર્જી અને તેમની સાથે એન.એસ. બિષ્ટ.

સામાવાળાઓ વતી એમ.એન. કૃષ્ણામણી, રાજીવ શર્મા, કુમારી નીલમ શર્મા, અજય શર્મા, તરુણ શર્મા અને તારા ચંદ શર્મા.

કોર્ટનો ચુકાદો પી.કે. બાલાસુબ્રમણ્યન, જે. દ્વારા આપવામાં આવ્યો.

પી.કે. બાલાસુબ્રમણ્યન, જે. પ્રસ્તુત સામાવાળા નં. ૧ એ અપીલકર્તા અને અન્ય લોકો સામે હાવડા ખાતેની મુન્સિફ કોર્ટની ફાઇલ પર દાવાવાળી 'એ' પરિશિષ્ટની મિલકતના સંબંધમાં ઠીકા ભાડુઆત તરીકે પોતાના ટાઇટલની જાહેરાત માટે અને અન્ય આનુષંગિક દાદ માટે ટાઇટલ સૂટ નં. ૮૯/૧૯૯૨ દાખલ કર્યો હતો. અપીલકર્તા—દાવામાં પ્રતિવાદી નં. ૧, હાજર થયા અને દાવો તેમજ વાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી વચગાળાના મનાઈ હુકમની અરજીનો વિરોધ કર્યો. વચગાળાના મનાઈ હુકમની અરજીની સુનાવણી કરવામાં આવી હતી અને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા તે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. વાદીએ તે આદેશ સામે દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં "સંહિતા") ના ઓર્ડર ૪૩ નિયમ ૧ હેઠળ અપીલ દાખલ કરી હતી અને તે અપીલ પણ ડિસ્ટ્રિક્ટ જજ દ્વારા ૧૬.૩.૧૯૯૪ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૨. દાવો પોતે ૮.૧૦.૧૯૯૬ ના રોજ મુલતવી રાખવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તા—પ્રથમ પ્રતિવાદી, હાજર રહ્યા ન હતા. વાદીની જુબાની નોંધવામાં આવી હતી. ૯.૧૦.૧૯૯૬ ના રોજ વાદીએ બે અરજીઓ દાખલ કરી હતી—એક દાવાઅરજીમાં સુધારા માટે અને બીજી દાવાઅરજીમાં અમુક સુધારાઓ કરવા માટે. કોઈપણ વિરોધની ગેરહાજરીમાં તે જ દિવસે તે અરજીઓ મંજૂર કરવામાં આવી હતી. તેમની ગેરહાજરીને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રથમ પ્રતિવાદી, અપીલકર્તા સામે એકપક્ષીય કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી અને ૧૧.૧૦.૧૯૯૬ ના રોજ, દાવાનું એકપક્ષીય રીતે હુકમનામું કરવામાં આવ્યું હતું.

૩. ૧૬.૧૧.૧૯૯૬ ના રોજ, પ્રથમ પ્રતિવાદી, અપીલકર્તાએ એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટેની અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળની અરજી સાથે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. બંને અરજીઓનો વાદી દ્વારા વિરોધ કરવામાં આવ્યો હતો. ૨૧.૧૧.૧૯૯૬ ના રોજ, પ્રથમ પ્રતિવાદી—અપીલકર્તાએ સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૩એ દ્વારા ફરજિયાત બનાવ્યા મુજબ અને મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ નો આશરો લઈને તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે એકપક્ષીય હુકમનામા સામે

ટાઇટલ અપીલ નં. ૧૫૭/૧૯૯૬ પણ દાખલ કરી હતી. ૧૭.૯.૧૯૯૮ ના રોજ, ટ્રાયલ કોર્ટે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી મંજૂર કરી અને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કર્યો. વાદીએ તે આદેશને ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટમાં રિવિઝનમાં પડકાર્યો હતો, પરંતુ રિવિઝન ૧૧.૮.૨૦૦૦ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. હાઇકોર્ટ સમક્ષ વધુ એક રિવિઝન કરવામાં આવી હતી જે ૧૪.૯.૨૦૦૦ ના રોજ ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૪. ૨૧.૧.૨૦૦૦ ના રોજ, પ્રથમ પ્રતિવાદી અપીલકર્તા ટાઇટલ અપીલ નં. ૧૫૭/૧૯૯૬, જે એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની તેમની અપીલ હતી, તેમાં મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળની તેમની અરજી ચલાવવા માટે હાજર ન થતાં, ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટે પગલાં ન લેવાને કારણે પરિણામે ગેરહાજરી માટે તે અરજી ફગાવી દીધી હતી. ૬.૩.૨૦૦૦ ના રોજ, પ્રથમ પ્રતિવાદી—અપીલકર્તાની બિન–હાજરીને ધ્યાનમાં રાખીને, એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની ટાઇટલ અપીલ નં. ૧૫૭/૧૯૯૬ પોતે ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો, પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટે અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળની

અરજી અને એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની અપીલ બંને ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

૫. ટ્રાયલ કોર્ટમાં, સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટેની અરજી સુનાવણી માટે આવી. વાદી વતી, એવો વાંધો ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો કે પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા એકપક્ષીય હુકમનામા સામે ટાઇટલ અપીલ નં. ૧૫૭/૧૯૯૬ દાખલ કરવાને ધ્યાનમાં રાખીને અને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ ના સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાનમાં રાખીને, જે કોર્ટે એકપક્ષીય હુકમનામું પસાર કર્યું હતું તે કોર્ટ દ્વારા સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં. પ્રથમ પ્રતિવાદી અપીલકર્તા વતી, એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા એકપક્ષીય હુકમનામા સામે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવાના પરિણામે ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હોવાથી, સ્પષ્ટીકરણ સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ગ્રાહ્ય રાખવા માટે કોઈ અવરોધ ઊભો કરતું નથી, ખાસ કરીને એ હકીકતના સંદર્ભમાં કે તે અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પહેલેથી જ માફ કરવામાં આવ્યો હતો અને હાઇકોર્ટ સુધી બહાલ રાખવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ, ટ્રાયલ કોર્ટે એવો અભિપ્રાય લીધો

હતો કે પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની અપીલ પાછી ખેંચવામાં આવી ન હોવાથી, સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ ના સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાનમાં રાખીને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ગ્રાહ્ય રાખી શકાય નહીં અથવા પ્રથમ પ્રતિવાદીને દાદ આપી શકાય નહીં. આમ, એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટેની અરજી ફગાવી દેવામાં આવી હતી. પ્રથમ પ્રતિવાદીએ તે નિર્ણયને સંહિતાના ઓર્ડર ૪૩ નિયમ ૧ હેઠળની અપીલમાં પડકાર્યો હતો. નીચલી એપેલેટ કોર્ટે ટ્રાયલ કોર્ટના એ તારણ સાથે સંમતિ દર્શાવી હતી કે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ નું સ્પષ્ટીકરણ કોર્ટને એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવાની તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરવાથી અટકાવે છે. આમ, અપીલ ફગાવી દેવામાં આવી હતી. પ્રથમ પ્રતિવાદીએ ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ હાઇકોર્ટ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં તેને પડકાર્યો હતો. હાઇકોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે નિર્ણય માટે ઉપસ્થિત થયેલો પ્રશ્ન તેના આદેશમાં સંદર્ભિત આ કોર્ટના નિર્ણયો દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો હતો અને તે નિર્ણયોના સંદર્ભમાં ડિસ્ટ્રિક્ટ કોર્ટ દ્વારા બહાલ રાખવામાં આવેલા ટ્રાયલ કોર્ટના આદેશમાં દખલ કરી શકાય તેમ નથી. આમ, હાઇકોર્ટે ભારતના સંવિધાનના અનુચ્છેદ ૨૨૭ હેઠળ પ્રથમ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી ફગાવી દીધી હતી. પ્રથમ પ્રતિવાદીએ આ અપીલમાં હાઇકોર્ટના આ આદેશને પડકાર્યો છે.

૬. હકીકતો પરથી, આમ સ્પષ્ટ થાય છે કે પ્રથમ પ્રતિવાદીએ તે અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી, અને ત્યારબાદ તેણે તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે તે એકપક્ષીય હુકમનામા સામે અપીલ પણ દાખલ કરી હતી. એકપક્ષીય હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની તે અરજી અને એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની અપીલ બંને ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટેની અરજી પહેલા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે અરજી પેન્ડિંગ હતી તે દરમિંયાન અપીલ દાખલ કરવામા આવી હતી. પરંતુ સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજીનો નિકાલ થઈ શકે તે પહેલાં, અપીલ ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. આમ, જે દિવસે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી નિકાલ માટે લેવામાં આવી હતી, તે દિવસે હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ પેન્ડિંગ ન હતી.

૭. દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતા (સુધારા) અધિનિયમ, (૧૯૭૬ નો અધિનિયમ નં. ૧૦૪) દ્વારા સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ માં ઉમેરવામાં

આવેલું સ્પષ્ટીકરણ, જે ૧.૨.૧૯૭૭ થી અમલમાં આવ્યું હતું, તે નીચે મુજબ વંચાય છે :

> "સ્પષ્ટીકરણ—જ્યાં આ નિયમ હેઠળ એકપક્ષીય રીતે પસાર કરવામાં આવેલા હુકમનામા સામે અપીલ કરવામાં આવી હોય, અને અપીલકર્તાએ અપીલ પાછી ખેંચી લીધી હોય તે આધાર સિવાયના કોઈપણ આધારે અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટે આ નિયમ હેઠળ કોઈ અરજી કરી શકાશે નહીં."

અપીલકર્તા વતી એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે જે દિવસે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી તે દિવસે હુકમનામા સામે કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી અથવા અસ્તિત્વમાં ન હતી અને પરિણામે, સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા ઊભો થયેલો અવરોધ લાગુ પડતો ન હતો કારણ કે તેમાં માત્ર એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી માત્ર એવા કેસમાં જ ગ્રાહ્ય રાખી શકાતી નથી જ્યાં એકપક્ષીય હુકમનામા સામે અગાઉથી અપીલ કરવામાં આવી હોય. આ દલીલ પર ભાર મૂકવા માટે, તેણે એવી રજૂઆત પણ કરી હતી કે જે દિવસે ટ્રાયલ કોર્ટે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી વિચારણા માટે હાથ પર લીધી

હતી, તે દિવસે હુકમનામા સામેની અપીલ પોતે જ ગેરહાજરી માટે ફગાવી દેવામાં આવી હતી અને તેથી કોઈ અપીલ અસ્તિત્વમાં ન હતી. અપીલમાં ગુણદોષ પર કોઈ નિર્ણય ન હતો જેથી ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમનામાનું એપેલેટ કોર્ટના હુકમનામામાં વિલીનીકરણ થાય. એવી વધુ રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ સાથે વંચાતા સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ નિયમ ૩એ ના સંદર્ભમાં દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી ફગાવી દેવાને ધ્યાનમાં રાખીને અપીલ પોતે જ ગ્રાહ્ય રાખી શકાતી ન હોવાથી, એવું માનવું પડતું હતું કે કાયદાની નજરમાં કોઈ અપીલ અસ્તિત્વમાં આવી ન હતી અને પરિણામે, સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા ઊભો થયેલો અવરોધ લાગુ પડતો ન હતો. તેણે આખરે રજૂઆત કરી હતી કે નોન–પ્રોસિક્યુશન માટે અપીલ ફગાવી દેવી એ અપીલકર્તા દ્વારા અપીલ પાછી ખેંચવા સમાન છે અને પરિણામે તે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીની ગુણદોષ પર સુનાવણી કરવા અને તેનો નિકાલ કરવાના માર્ગમાં અવરોધ બની શકે નહીં. વાદી–સામાવાળા વતી એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ઉઠાવવામાં આવેલી દલીલો હાઇકોર્ટ દ્વારા સંદર્ભિત અને અનુસરવામાં આવેલા આ કોર્ટના નિર્ણયોના સંદર્ભમાં સ્વીકારી શકાય નહીં અને તે નિર્ણયોની શુદ્ધતા પર પુનર્વિચાર કરવાની કોઈ તક પણ ન હતી કારણ કે તે નિર્ણયોમાં કાયદો યોગ્ય રીતે નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યો છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ગેરહાજરી માટે અથવા તે મર્યાદાથી બાધિત હોવાના આધારે

અપીલ ફગાવી દેવી તેને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ ના સ્પષ્ટીકરણના અમલને બાકાત રાખીને અપીલ પાછી ખેંચવા તરીકે ગણી શકાય નહીં. તેમજ એવી દલીલ પણ કરી શકાય નહીં કે તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ એ અપીલ નથી અને વિલંબ માફ કરવા માટેની અરજી ફગાવી દેવી અને તેના પરિણામે અપીલ ફગાવી દેવી, તે સંહિતા દ્વારા કલ્પિત અપીલ ફગાવી દેવી નથી.

૮. વિચારણા કરવાનો પ્રથમ પ્રશ્ન એ છે કે શું અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથેની અપીલ એ કાયદાની નજરમાં અપીલ છે, જ્યારે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે અને પરિણામે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૩ ને ધ્યાનમાં રાખીને સમયમર્યાદાથી બાધિત હોવાને કારણે અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે. હાઇકોર્ટો સમક્ષ આ પ્રશ્ન પર મંતવ્યોનો સંઘર્ષ હતો. પરંતુ નાગેન્દ્ર નાથ ડે વિ. સુરેશ ચંદ્ર ડે, ૫૯ ઇન્ડિયન અપીલ્સ ૨૮૩ માં પ્રીવી કાઉન્સિલે ઠરાવ્યું :

> "દીવાની કાર્યરીતિ સંહિતામાં અપીલની કોઈ વ્યાખ્યા નથી, પરંતુ લૉર્ડશિપ્સને કોઈ શંકા નથી કે નીચલી કોર્ટના નિર્ણયને બાજુ પર રાખવા અથવા સુધારવા માટે એપેલેટ કોર્ટને પક્ષકાર દ્વારા કરવામાં આવેલી

કોઈપણ અરજી, આ શબ્દના સામાન્ય સ્વીકાર્ય અર્થમાં અપીલ છે અને તે અપીલથી ઓછી નથી કારણ કે તે અનિયમિત અથવા અસમર્થ છે." આ અવલોકનોનો આ કોર્ટ દ્વારા રાજા કુલકર્ણી અને અન્ય વિ. ધ સ્ટેટ ઓફ બોમ્બે, [૧૯૫૪] એસ.સી.આર. ૩૮૪ માં અનુમોદન સાથે સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો.

૯. તેમાં સંકળાયેલા ચોક્કસ પ્રશ્ન પર મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ વિ. ધ કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, પંજાબ, [૧૯૫૬] એસ.સી.આર. ૧૬૬ માં આ કોર્ટ દ્વારા વિચારણા કરવામાં આવી હતી. આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે સમય વીતી ગયા પછી રજૂ કરવામાં આવેલી અપીલ એ એક અપીલ છે અને તેને સમય-બાધિત તરીકે ફગાવી દેતો આદેશ એ અપીલમાં પસાર કરવામાં આવેલો આદેશ છે. આ કોર્ટે પ્રીવી કાઉન્સિલ દ્વારા અને ઉપર સંદર્ભિત બે સંબંધિત નિર્ણયોમાં આ કોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા અભિપ્રાયનો સંદર્ભ આપ્યો હતો અને તેનું પાલન કર્યું હતું. આ કોર્ટે કે.કે. પોરબંદરવાલા વિ. કમિશનર ઓફ ઇનકમ ટેક્સ, (૧૯૫૨) ૨૧ આઇ.ટી.આર. ૬૩ માં છાગલા, સી.જે. ના નીચેની અસરવાળા અવલોકનોને અનુમોદન સાથે ટાંક્યા હતા :

"..... જોકે એપેલેટ આસિસ્ટન્ટ કમિશનરે ગુણદોષ પર અપીલ સાંભળી ન હતી અને ઠરાવ્યું હતું કે અપીલ મર્યાદાથી બાધિત હતી, તેમ છતાં તેમનો આદેશ કલમ ૩૧ હેઠળ હતો અને તે આદેશની અસર ઇનકમ–ટેક્સ ઓફિસર દ્વારા કરવામાં આવેલા આકારણીની પુષ્ટિ કરવાની હતી."

આ કોર્ટના ચાર વિદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા આપવામા આવેલા શિવદાન સિંહ વિ. દર્યાવ કુંવર, એઆઇઆર (૧૯૬૬) એસ.સી. ૧૩૩૨ માં, ઉદ્ભવેલા પ્રશ્નોમાંનો એક પ્રશ્ન એ હતો કે શું હુકમનામા સામેની અપીલ તે અપીલ મર્યાદાથી બાધિત હોવાના આધારે ફગાવી દેવી એ અપીલમાં નિર્ણય હતો. આ કોર્ટે ઠરાવ્યું :

"તેથી અમારો અભિપ્રાય છે કે જ્યાં ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા ગુણદોષ પર નિર્ણય આપવામાં આવે છે અને બાબતને અપીલમાં લઈ જવામાં આવે છે અને અપીલ મર્યાદા અથવા પ્રિન્ટિંગમાં ખામી જેવા કોઈ પ્રાથમિક આધારે ફગાવી દેવામાં આવે છે, ત્યાં એવું માનવું જોઈએ કે આવું ફગાવી દેવું જ્યારે તે ગુણદોષ પર ટ્રાયલ કોર્ટના નિર્ણયની પુષ્ટિ કરે છે, ત્યારે અપીલ ફગાવી દેવા માટેનો ગમે તે આધાર હોય તેમ છતાં તે પોતે જ અપીલની સુનાવણી કરવા અને આખરે ગુણદોષ પર નિર્ણય કરવા સમાન છે."

બોર્ડ ઓફ રેવેન્યુ વિ. મેસર્સ રાજ બ્રધર્સ એજન્સીઝ વગેરે, [૧૯૭૩] ૩ એસ.સી.આર. ૪૯૨ માં, આ કોર્ટે મદ્રાસ હાઇકોર્ટના નિર્ણયને માન્ય રાખ્યો હતો જેણે મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ (ઉપરોક્ત) માં જણાવેલા સિદ્ધાંતનો અમલ કર્યો હતો.

૧૦. કેરળ હાઇકોર્ટની પૂર્ણ પીઠ દ્વારા થંબી વિ. મેથ્યુ, (૧૯૮૭) ૨ કે.એલ.ટી. ૮૪૮ માં આ પ્રશ્ન પર વિગતવાર વિચારણા કરવામાં આવી હતી. તેમાં, આ પ્રશ્ન પરના સંબંધિત નિર્ણયોનો સંદર્ભ લીધા પછી એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સમય વીતી ગયા પછી રજૂ કરવામાં આવેલી અપીલ તમામ હેતુઓ માટે કાયદાની નજરમાં તેમ છતાં એક અપીલ હતી અને અપીલ ફગાવી દેતો આદેશ એ હુકમનામું હતું જે બીજી અપીલનો વિષય બની શકે છે. એવું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતામાં સુધારા અધિનિયમ ૧૯૭૬ ના ૧૦૪ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલ ઓર્ડર ૪૧ નો નિયમ ૩એ, તે સિદ્ધાંતને કોઈપણ રીતે અસર કરતો નથી. સંહિતાના ઓર્ડર ૪૧ ના નિયમ ૯ હેઠળ નોંધાયેલી અપીલનો કાયદા અનુસાર નિકાલ કરવો પડતો હતો અને તેની રજૂઆતમાં વિલંબના કારણસર અપીલ ફગાવી દેવી, વિલંબ માફ કરવા માટેની અરજી ફગાવી દીધા પછી, તે સારાંશ અને અસરમાં જે હુકમનામા સામે અપીલ કરવામાં આવી હતી

તેની પુષ્ટિ છે. આમ, સત્તાધિકારીઓના સર્વેક્ષણ પર જે સ્થિતિ ઉભરી આવે છે તે એ છે કે તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ જ્યારે વિલંબ માફ કરવાનો ઇનકાર કરવા પર ફગાવી દેવામાં આવે છે ત્યારે પણ તે અપીલમાં થયેલો નિર્ણય છે.

૧૧. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલે કલકત્તા હાઇકોર્ટની પૂર્ણ પીઠના મામુદા ખાતુન અને અન્ય વિ. બેનિયન બીબી અને અન્ય, એઆઇઆર (૧૯૭૬) કલકત્તા ૪૧૫ ના નિર્ણય પર આધાર રાખીને એવી દલીલ કરી હતી કે તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવાનો ઇનકાર કરવાના પરિણામે સમય-બાધિત અપીલ મેમોરેન્ડમને નકારી કાઢતો આદેશ ન તો હુકમનામું હતો કે ન તો અપીલપાત્ર આદેશ હતો. સદર નિર્ણયનું અવલોકન કરતાં એ જોવામાં આવે છે કે જોકે પૂર્ણ પીઠે આ કોર્ટના મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણય પહેલાં કલકત્તા હાઇકોર્ટમાં તે પ્રશ્ન પરના ભિન્ન મંતવ્યોનો સંદર્ભ આપ્યો હતો, તેમ છતાં તે તારણ પર પહોંચવામાં રાજા કુલકર્ણી (ઉપરોક્ત) અને મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ (ઉપરોક્ત) માં આ કોર્ટના નિર્ણયો પર વિચાર કર્યો ન હતો. વાસ્તવમાં એ જોવામાં આવે છે કે તે પાસાં પર કોઈ ચર્ચા કરવામાં આવી ન હતી, જોકે અગાઉ કલકત્તા હાઇકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયોમાં મંતવ્યોના સંઘર્ષનો સંદર્ભ હતો. આ નિર્ણયનો

રેશિયો મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ (ઉપરોક્ત) માં આ કોર્ટ દ્વારા નિર્ધારિત સિદ્ધાંતની વિરુદ્ધ ચાલતો હોવાથી, દેખીતી રીતે જ તેને સાચો કાયદો નિર્ધારિત કરતો ગણી શકાય નહીં.

૧૨. વિદ્વાન વકીલે આ કોર્ટના બે વિંદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા આપવામા આવેલા રતનસિંઘ વિ. વિજયસિંઘ અને અન્ય, [૨૦૦૧] ૧ એસ.સી.સી. ૪૬૯ ના નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો હતો અને નિર્દેશ કર્યો હતો કે તેમાં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે વિલંબ માફીની અરજી ફગાવી દેવી એ હુકમનામું બનશે નહીં અને તેથી, સમય–બાધિત તરીકે અપીલ ફગાવી દેવી એ પણ હુકમનામું ન હતું. તે નિર્ણય મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના અનુચ્છેદ ૧૩૬ ના સંદર્ભમાં અને મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના અનુચ્છેદ ૧૮૨ હેઠળ ઉપલબ્ધ અગાઉની સ્થિતિમાંથી કરવામાં આવેલા વિચલનના સંદર્ભમાં આપવામાં આવ્યો હતો. પરંતુ અમારે આદરપૂર્વક નિર્દેશ કરવો જોઈએ કે મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ અને શિવદાન સિંહ (ઉપરોક્ત) માં આ કોર્ટના નિર્ણયો તેમની લૉર્ડશિપ્સના ધ્યાને લાવવામાં આવ્યા ન હતા. આમ, આ કોર્ટની ત્રણ ન્યાયાધીશોની પીઠ દ્વારા મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંત અને શિવદાન સિંહ (ઉપરોક્ત) માં જણાવેલ સિદ્ધાંત ધ્યાને લેવામાં આવ્યા ન હતા અને બે ન્યાયાધીશોની પીઠ દ્વારા વ્યક્ત કરાયેલ અભિપ્રાયને તે પ્રશ્ન પર સાચો

કાયદો નિર્ધારિત કરતો ગણી શકાય નહીં. અલબત્ત, તેમની લૉર્ડશિપ્સે જણાવ્યું છે કે તેઓ વાકેફ હતા કે હાઇકોર્ટોના કેટલાક નિર્ણયોએ એવો અભિપ્રાય લીધો છે કે સમય વીતી ગયા પછી રજૂ કરવામાં આવી હોવાના આધારે અપીલને નકારી કાઢવી એ પણ સંહિતામાં ઉપલબ્ધ હુકમનામાની વ્યાખ્યા હેઠળનું હુકમનામું છે. ત્યારબાદ ઉપર સંદર્ભિત કલકત્તા હાઇકોર્ટના નિર્ણયની નોંધ લીધા પછી, તેમની લૉર્ડશિપ્સ અંતમાં દેખીતી રીતે કલકત્તા હાઇકોર્ટના નિર્ણય સાથે સંમત થાય છે. જોકે પ્રીવી કાઉન્સિલના નાગેન્દ્ર નાથ ડે વિ. સુરેશ ચંદ્ર ડે (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયનો સંદર્ભ આપવામાં આવ્યો હતો, પરંતુ તે મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૦૮ ના અનુચ્છેદ ૧૮૨ પર આધારિત હતો તે આધારે તેનો અમલ કરવામાં આવ્યો ન હતો, અને મર્યાદા અધિનિયમ, ૧૯૬૩ ના અનુચ્છેદ ૧૩૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને કાનૂની સ્થિતિમાં વિચલન થયું હતું. પરંતુ આદરપૂર્વક, અમારે નિર્દેશ કરવો જોઈએ કે આ નિર્ણય વાસ્તવમાં મેસર્સ મેલા રામ એન્ડ સન્સ અને શિવદાન સિંહ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયોના રેશિયો સાથે અને આ કોર્ટના બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશો દ્વારા રાણી ચૌધરી વિ. લેફ્ટનન્ટ કર્નલ સુરજ જીત ચૌધરી, [૧૯૮૨] ૨ એસ.સી.સી. ૫૯૬ માં આપવામાં આવેલા અન્ય એક નિર્ણય સાથે વિરોધાભાસ ધરાવે છે. અમારા ધ્યાને લાવવામાં આવેલા એસ્સાર કન્સ્ટ્રક્શન્સ વિ. એન.પી. રામા કૃષ્ણા રેડ્ડી, [૨૦૦૦] ૬ એસ.સી.સી. ૯૪ માં આ કોર્ટના અન્ય બે વિદ્વાન ન્યાયાધીશોએ આ પ્રશ્નને ખુલ્લો રાખ્યો હતો. તેથી, તે નિર્ણય પર રાખવામાં આવેલ આધાર અપીલકર્તા માટે કોઈ ઉપયોગી નથી.

૧૩. સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ ના સ્પષ્ટીકરણના સંદર્ભમાં, આ કોર્ટ દ્વારા રાણી ચૌધરીના કેસ (ઉપરોક્ત) માં આ પ્રશ્ન પર સીધી વિચારણા કરવામાં આવી હતી. અમારા મતે, હાઇકોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે આ કેસનો નિર્ણય સીધો તે નિર્ણય દ્વારા આવરી લેવામાં આવ્યો છે. તેમાં, વાદી, પત્નીએ પતિ, પ્રતિવાદી સામે છૂટાછેડા માટેનું એકપક્ષીય હુકમનામું મેળવ્યું હતું. પતિએ હુકમનામા સામે હાઇકોર્ટમાં અપીલ દાખલ કરી હતી અને તે અપીલ દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટે મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળ અરજી પણ કરી હતી. હાઇકોર્ટે અપીલ સમય-બાધિત હોવાના કારણે ફગાવી દીધી હતી. ત્યારપછી પતિ, પ્રતિવાદીએ મર્યાદા અધિનિયમની કલમ ૫ હેઠળની અરજી સાથે એકપક્ષીય હુકમનામું રદ કરવા માટે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરી હતી. ટ્રાયલ કોર્ટે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટે કોઈ પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં આવ્યું નથી તેવું માનીને અરજી ફગાવી દીધી હતી. પતિએ ટ્રાયલ કોર્ટના સદર આદેશને પડકારતી સિવિલ મિસેલેનિયસ અપીલ હાઇકોર્ટમાં દાખલ કરી હતી. હાઇકોર્ટે એવો અભિપ્રાય લીધો હતો કે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ નું સ્પષ્ટીકરણ તે નિયમ હેઠળની અરજીની ગ્રાહ્યતા માટે કોઈ અવરોધ ઊભો કરતું નથી કારણ કે એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની અપીલ ગુણદોષ પર નહીં પરંતુ વિલંબ માફીની અરજી સ્વીકાર ન કરીને મર્યાદાના આધારે ફગાવી દેવામાં

આવી હતી જેનો અર્થ એ થયો કે કાયદાની નજરમાં કોઈ અપીલ દાખલ કરવામાં આવી ન હતી. હાઇકોર્ટના આ અભિપ્રાયને આ કોર્ટ સમક્ષ અપીલમાં પડકારવામાં આવ્યો હતો. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે હાઇકોર્ટે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ ના સ્પષ્ટીકરણના વ્યાપ અને ક્ષેત્રને ખોટી રીતે સમજ્યો છે અને તે સંજોગોમાં, હાઇકોર્ટે એવું ઠરાવવું જોઈતું હતું કે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ટકી શકશે નહીં. આ કોર્ટે તે દલીલ સ્વીકારી હતી. આ કોર્ટે ઠરાવ્યું હતું કે જ્યાં એકપક્ષીય હુકમનામા સામે અપીલ કરવામાં આવી હોય અને અપીલકર્તા દ્વારા અપીલ પાછી ખેંચવામાં આવી ન હોય અને કોઈપણ આધારે તેનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો હોય, ત્યાં સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ટકી શકશે નહીં અને તેને ગ્રાહ્ય રાખવી જોઈએ નહીં. તેથી, એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની અપીલ ગુણદોષ પર નહીં પરંતુ મર્યાદાના આધારે નિકાલ કરવામાં આવી હોવા છતાં, સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ નું સ્પષ્ટીકરણ આકર્ષાયું હતું અને તેથી સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ કોઈ અરજી ટકી શકશે નહીં. સ્પષ્ટીકરણના વ્યાપ પર, એવું જણાવવામાં આવ્યું હતું કે સ્પષ્ટીકરણમાં કલ્પિત અપીલના નિકાલનો અર્થ એવો કરવાનો અથવા સૂચવવાનો ઈરાદો ન હતો કે અપીલના નિકાલ પર એપેલેટ કોર્ટના હુકમનામા સાથે ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમનામાનું વિલીનીકરણ થાય તેવો ગુણદોષ પરનો નિકાલ. અપીલનો નિકાલ કોઈપણ આધારે હોઈ શકે છે અને જોકે અપીલકર્તા દ્વારા અપીલ પાછી ખેંચી લેવી તેને પણ અપીલનો નિકાલ ગણવામાં આવે છે,

તેમ છતાં સ્પષ્ટીકરણ દ્વારા તેને સ્પષ્ટપણે મુક્તિ આપવામાં આવી છે. એવું પણ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ ના સ્પષ્ટીકરણમાં સમાવિષ્ટ કાયદાકીય ઈરાદો પ્રતિવાદીને કાર્યવાહીના એક જ માર્ગ સુધી સીમિત રાખવાનો અને એકપક્ષીય હુકમનામા પર મુકદ્દમાને લંબાવવાને નિરુત્સાહિત કરવાનો હતો, એટલે કે, હુકમનામું રદ કરવા માટે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ ટ્રાયલ કોર્ટમાં અરજી કરીને અને તેની સામે ઉપલી અદાલતમાં અપીલ દાખલ કરીને. જો તેણે તેના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ પાછી ખેંચી ન હોય અથવા અપીલનો અન્ય કોઈપણ આધારે નિકાલ થવા દીધો હોય, તો તેને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજી કરવાનો અધિકાર નકારવામાં આવ્યો હતો. કોર્ટે એ પણ સ્પષ્ટ કર્યું કે સ્પષ્ટીકરણ દાખલ કરીને, વિલીનીકરણના સિદ્ધાંતના કાર્યક્ષેત્રનો ખૂબ જ વિસ્તાર કરવામાં આવ્યો હતો. સ્પષ્ટીકરણના આધારે, અપીલ પાછી ખેંચવા સિવાય, ગમે તે આધારે અપીલનો નિકાલ એ પ્રતિબંધને અમલમાં લાવવા માટે પૂરતું કારણ બન્યું હતું. આ બાબતના સંદર્ભમાં, એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જોકે તે કેસમાં એકપક્ષીય હુકમનામા સામે પતિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ તે મર્યાદાથી બાધિત હોવાના આધારે ફગાવી દેવામાં આવી હતી, તે અપીલનો નિકાલ હતો અને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી સ્પષ્ટીકરણથી બાધિત હતી. પી. કિરણ કુમાર વિ. એ.એસ. ખાદર અને અન્ય, [૨૦૦૨] ૫ એસ.સી.સી. ૧૬૧ માં આ કોર્ટે રાણી ચૌધરી (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણયનું પાલન કર્યું હતું અને ઠરાવ્યું

હતું કે એકપક્ષીય હુકમનામા સામેની અપીલ મર્યાદાથી બાધિત તરીકે ફગાવી દેવી એ, સ્પષ્ટીકરણને ધ્યાનમાં રાખીને, જે ટ્રાયલ કોર્ટે એકપક્ષીય હુકમનામું પસાર કર્યું હતું તેને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ તેની સત્તાનો ઉપયોગ કરવાથી અટકાવે છે.

૧૪. અપીલકર્તા વતી એવી દલીલ કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે ઉપરોક્ત નિર્ણયો એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને અલગ પાડવા યોગ્ય હતા કે તે કેસોમાં, હુકમનામા સામેની અપીલો પહેલા દાખલ કરવામાં આવી હતી, ત્યારબાદ સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળ અરજીઓ કરવામાં આવી હતી, જ્યારે પ્રસ્તુત કેસમાં સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી પહેલા દાખલ કરવામાં આવી હતી અને માત્ર તે પેન્ડિંગ હતી તે દરમિયાન, તે દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી સાથે હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી. અમારા મતે, આ બાબત આ કોર્ટ દ્વારા રાણી ચૌધરીના કેસ (ઉપરોક્ત) માં નિર્ધારિત સિદ્ધાંતમાં કોઈ તફાવત લાવશે નહીં. તદુપરાંત, જે દિવસે ટ્રાયલ કોર્ટને સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી પર વિચારણા કરવા અને તેનો નિકાલ કરવા માટે બોલાવવામાં આવી હતી, તે દિવસે અપીલકર્તા દ્વારા હુકમનામા સામે વિલંબથી હોવા છતાં એક અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તે મર્યાદાથી બાધિત હોવાના કારણે ફગાવી

દેવામાં આવી હતી અને પાછી ખેંચવામાં આવી ન હતી. એવી દલીલ સ્વીકારવી શક્ય નથી કે સ્પષ્ટીકરણનો અમલ માત્ર એવા કેસો પૂરતો મર્યાદિત હોવો જોઈએ જ્યાં એકપક્ષીય હુકમનામા સામે અગાઉથી અપીલ દાખલ કરવામાં આવી હોય અને ત્યારબાદ અપીલ દાખલ કરવામાં આવે તેવા કેસોમાં તે લાગુ પડતું નથી તેમ માનવું જોઈએ. અમારા મતે, આવી દલીલનો સ્વીકાર રાણી ચૌધરીના કેસ (ઉપરોક્ત) માં નોંધ્યા મુજબ કાયદાકીય યોજનાને નિષ્ફળ બનાવશે. ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ માં સ્પષ્ટીકરણ દાખલ કરીને જે ઉદ્દેશ્ય પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે તેના સંદર્ભમાં, આવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં.

૧૫. અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલની એ દલીલથી અમે પ્રભાવિત થયા નથી કે રાણી ચૌધરીના કેસ (ઉપરોક્ત) ના નિર્ણય પર પુનર્વિચાર કરવાની જરૂર છે. ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ માં સ્પષ્ટીકરણ દાખલ કરવાના હેતુઓ અને કારણો તેમજ પહેલેથી ટાંકવામાં આવેલા નિર્ણયોમાં પ્રીવી કાઉન્સિલ અને આ કોર્ટ દ્વારા સૂચવવામાં આવેલી અપીલની વિભાવનાના સંદર્ભમાં સદર નિર્ણયનું અવલોકન કરતાં, એવી દલીલ સ્વીકારી શકાય નહીં કે જે અપીલ ગેરહાજરી માટે અથવા તે દાખલ કરવામાં થયેલા વિલંબને માફ કરવા માટેની અરજી ફગાવી દેવાના કારણે મર્યાદાથી બાધિત તરીકે ફગાવી દેવામાં આવે છે, તેને અપીલ દાખલ ન કરવા અથવા અપીલ પાછી ખેંચવાની સમકક્ષ ગણવી જોઈએ. એવી

દલીલ પણ સ્વીકારી શકાય નહીં કે આ પ્રકારના કેસમાં ટ્રાયલ કોર્ટના હુકમનામાનું એપેલેટ કોર્ટના હુકમનામામાં કોઈ વિલીનીકરણ થતું નથી અને પરિણામે સ્પષ્ટીકરણ લાગુ થવું જોઈએ નહીં, આ કોર્ટે અગાઉ જે જણાવ્યું છે અને અમે ઉપર જે નોંધ્યું છે તેના સંદર્ભમાં આ દલીલ પણ સ્વીકારી શકાય નહીં.

૧૬. આમ, હાથ પરના કેસમાં અમે શોધીએ છીએ કે ટ્રાયલ કોર્ટ, એપેલેટ કોર્ટ અને હાઇકોર્ટે યોગ્ય રીતે ઠરાવ્યું છે કે અપીલકર્તા દ્વારા હુકમનામા સામે અપીલ દાખલ કરવાના કારણે અને અપીલ ગેરહાજરી માટે હોવા છતાં ફગાવી દેવામાં આવી હોવાના કારણે સંહિતાના ઓર્ડર ૯ નિયમ ૧૩ હેઠળની અરજી ટકી શકે નહીં, કારણ કે ગેરહાજરી માટે અથવા તે મર્યાદાથી બાધિત હોવાના આધારે ફગાવી દેવાને અપીલ પાછી ખેંચવાની સમકક્ષ ગણી શકાય નહીં. પરિણામે, હાઇકોર્ટના નિર્ણયને બહાલ રાખવામાં આવે છે અને આ અપીલ ફગાવી દેવામાં આવે છે. કેસના સંજોગોમાં અમે ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ કરતા નથી.

એસ.કે.એસ. અપીલ ફગાવવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા

ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.